

M.Com Semester - 4 (CBCS) Examination
March/April-2026 (As Per Syllabus Year June-2024)
Advanced Cost & Management Accounting(Ele-1 (New-23))

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

પ્રશ્ન.૧ રામ ઓઇલ મિલમાં ત્રણ વિભાગો છે. બીજ સફાઈ વિભાગ, તેલ પીલાણ વિભાગ અને તેલ શુદ્ધિકરણ વિભાગ (૨૦) ત્રણે વિભાગના અધિકારીઓ હિસાબી અહેવાલ મીલ મેનેજરને આપે છે. મીલ મેનેજર ટેકનિકલ ડિરેક્ટરને હિસાબી અહેવાલ આપે છે. વેચાણ મેનેજર માર્કેટિંગ ડિરેક્ટરને હિસાબી અહેવાલ આપે છે. અને માર્કેટિંગ ડિરેક્ટર ટેકનિકલ ડિરેક્ટરની સાથે મળીને મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને અહેવાલ આપે છે.

રામ ઓઇલ મિલના હિસાબી ચોપડામાંથી નીચે મુજબની માહિતી મળે છે. જે માહિતી પરથી તમારે મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, માર્કેટિંગ ડિરેક્ટર, ટેકનિકલ ડિરેક્ટર અને મીલ મેનેજર માટે જવાબદારીલક્ષી હિસાબી અહેવાલો તૈયાર કરો.

વિગત	અંદાજિત	ખરેખર
કાચી માલ સામગ્રી	18,00,000	18,90,000
તેલ પીલાણ વિભાગની માલસામગ્રી	2,11,000	1,95,000
તેલ શુદ્ધિકરણ વિભાગની માલસામગ્રી	1,80,000	1,90,000
બીજ સફાઈ વિભાગની મજૂરી	4,20,000	4,50,000
તેલ પીલાણ વિભાગની મજૂરી	1,30,000	1,45,000
તેલ શુદ્ધિકરણ વિભાગની મજૂરી	90,000	98,000
સેવા ખર્ચ : બીજ સફાઈ વિભાગ	75,000	70,000
તેલ પીલાણ વિભાગ	60,000	63,000
તેલ શુદ્ધિકરણ વિભાગ	85,000	95,000
વેચાણ કમિશન	1,07,000	1,00,000
જાહેરાત ખર્ચ	70,000	70,000
મુસાફરી ખર્ચ	40,000	35,000
વેચાણ વિભાગ નો વહીવટી ખર્ચ	3,20,000	3,17,000
ટેકનિકલ વિભાગનો વહીવટી ખર્ચ	90,000	95,000
માર્કેટિંગ વિભાગનો વહીવટી ખર્ચ	65,000	60,000
મેનેજિંગ ડિરેક્ટરનો વહીવટી ખર્ચ	1,17,000	1,27,000
મિલ મેનેજર નો વહીવટી ખર્ચ	1,40,000	1,60,000
વેચાણ	50,00,000	46,00,000

અથવા

પ્રશ્ન.૧ સરિતા કંપની લિમિટેડ ચાર વસ્તુઓ A, B, C અને D નું ઉત્પાદન કરે છે. દરેક વસ્તુ બહારના માર્કેટમાં પણ વેચાય છે. જુલાઈ 2026 ના સમયગાળા માટેની માહિતી નીચે મુજબ છે

વિગત	A	B	C	D
એકમદીઠ બજાર કિંમત	250	230	260	240
એકમદીઠ ચલિત પડતર	200	170	200	140
એકમદીઠ મજૂર કલાકો	5	3	2	4
બજારમાં મહત્તમ શક્ય વેચાણ એકમો	3,000	3,000	2,800	2,500

વસ્તુ D, ડિવિઝન H માં ફેરબદલી થઈ શકે છે, પરંતુ તે માટે મહત્તમ આવશ્યક જથ્થો 3,000 એકમોનો છે.

જો ડિવિઝન H, વસ્તુ D બહારથી ખરીદે તો થોડી સસ્તી કિંમતે એકમદીઠ રૂ. 240 ના ભાવે મેળવી શકે તેમ છે.

નીચેના સંજોગોમાં વસ્તુ D ની ફેરબદલી કિંમત નક્કી કરો.

- (1) જો 30,000 મજૂર કલાકો હોય ત્યારે (2) જો 40,000 મજૂર કલાકો હોય ત્યારે

પ્રશ્ન.૨ પ્રક્રિયા - H ને લગતી માહિતી નીચે મુજબ છે.

(૨૦)

અર્ધ તૈયાર માલનો શરૂઆતનો સ્ટોક 8,000 એકમો રૂ. 37,600

પૂર્ણતાની કક્ષા: માલ સામાન 100%, મજૂરી 60% પરોક્ષ ખર્ચા 40%

પ્રક્રિયા દરમિયાન દાખલ કરેલ :

52,000 એકમો રૂ. 2,36,000 ની કિંમતે. મજૂરી રૂ. 1,36,800 પરોક્ષ ખર્ચા રૂ. 89,600

ભંગાર એકમો 6000 એકમો

પૂર્ણતાની કક્ષા: માલ સામાન 100%, મજૂરી 90% પરોક્ષ ખર્ચા 80 %

અર્ધ તૈયાર માલનો આખર સ્ટોક 12,000 એકમો

પૂર્ણતાની કક્ષા : માલ સામાન 80% મજૂરી 70% પરોક્ષ ખર્ચા 50%

સામાન્ય બગાડ પ્રક્રિયામાં દાખલ કરેલ એકમોના 10%

ભંગાર કિંમત એકમદીઠ રૂ. 3 લેખે વેચાય છે

પ્રક્રિયા H માં તૈયાર થયેલ એકમો પ્રક્રિયા Y માં લઈ જવામાં આવે છે.

તૈયાર કરો:

- (1) પૂર્ણ એકમો દર્શાવતું પત્રક (3) મૂલ્યાંકન પત્રક
(2) એકમ દીઠ પડતર પત્રક (4) પ્રક્રિયા H નું ખાતું

અથવા

પ્રશ્ન.૨ આકાશ કંપની લીમિટેડની પેદાશ - A અને પેદાશ - B ની માહિતી નીચે મુજબ છે.

પેદાશ B આડપેદાશ હોવાથી સામાન્ય રીતે તેના વેચાણમાંથી વેચાણકિંમત પર 10% નફો મળે છે.

પેદાશ A માટે વેચાણ કિંમત પર 30% નફાની ધારણા છે.

વિગત	સંયુક્ત ખર્ચા	અલગ ખર્ચા	
		પેદાશ A	પેદાશ B
માલ સામાન	1,80,000	1,30,000	40,000
મજૂરી	90,000	80,000	25,000
પરોક્ષ ખર્ચા	70,000	60,000	20,000

પેદાશ B ના વેચાણમાંથી કુલ રૂપિયા 1,50,000 ઉપજે છે.

- તૈયાર કરો : (1) A નું ઉત્પાદન ખાતું (3) A અને B ની કુલ પડતર દર્શાવતું પત્રક
(2) B નું ઉત્પાદન ખાતું (4) સંયુક્ત ખર્ચા ખાતું

પ્રશ્ન.૩ મીરા કંપની લિમિટેડ તેની ઉત્પાદન ક્ષમતામાં 80% લેખે 60,000 એકમોનું ઉત્પાદન અને વેચાણ કરીને (૧૫) રૂ.60 ની વેચાણ કિંમતમાં રૂ.10 નો ચોખ્ખો નફો મેળવે છે. તેની વેચાણ પડતરનું માળખું નીચે મુજબ છે.

પ્રત્યક્ષ માલ સામાન	રૂ. 20.00
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	રૂ. 8.00
કારખાના શીરોપરી ખર્ચા	રૂ. 12.00 (75% ચલિત)
વેચાણ શીરોપરી ખર્ચા	રૂ. 10.00 (60% સ્થિર)

કંપની ચાલુ વર્ષે પણ તેટલી જ સંખ્યામાં ઉત્પાદન કરવા માંગે છે પણ અંદાજ છે કે

- (1) તેના સ્થિર ખર્ચમાં 15% વધારો થશે.
- (2) પ્રત્યક્ષ મજૂરી દરમાં 25% વધારો થશે.
- (3) પ્રત્યક્ષ માલ સામાન ના દરમાં 10% વધારો થશે.
- (4) વેચાણ કિંમત વધારી શકાશે નહીં.
- (5) કંપની હાલના ઉત્પાદન અને વેચાણથી 12% વધારા માટે ઓર્ડર મેળવે છે.

કંપનીને રૂ. 3,96,000 નો નફો મળી રહે તે માટે એકમદીઠ વેચાણ કિંમત કેટલી રાખવી તેની ભલામણ કરશો.

અથવા

પ્રશ્ન.૩ પટેલ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપનીને બસો દોડાવવા માટે 40 કિલોમીટર લાંબો એક તરફ માર્ગ આપવામાં આવેલ છે. કંપની પાસે બે બસો છે. જે દરેકની કિંમત રૂપિયા 30,00,000 છે. દરેક બસની ભંગાર કિંમત રૂ. 1,20,000 છે. દરેક બસ 10 વર્ષનું આયુષ્ય ધરાવે છે.

નીચે આપેલ અંદાજેલ ખર્ચા અને અન્ય વિગતો પરથી પેસેન્જર કિલોમીટર દીઠ પડતર અને ભાડાની આવક પર 50% નફો મળે એમ ધારી પેસેન્જર પાસેથી એક બાજુની મુસાફરી માટે લેવાના બસ ભાડાની રકમની ગણતરી કરો.

વીમા નો ખર્ચ વાર્ષિક	4%
દરેક બસનો વાર્ષિક ટેક્સ	રૂ. 48,000
ગેરેજ ભાડું બે બસનું માસિક	રૂ. 30,000
દરેક બસનો વાર્ષિક મરામત ખર્ચ	રૂ. 96,000
એક ડ્રાઈવરનો પગાર માસિક	રૂ. 20,000
એક કંડક્ટર નો પગાર માસિક	રૂ. 15,000
વહીવટી ખર્ચ બંને બસનો માસિક	રૂ. 32,000
ડીઝલ અને ઓઇલ 100 કિલોમીટર દીઠ	રૂ. 2,100

દરેક બસ દરેક વખતે સરેરાશ 50 પેસેન્જરને લઈને જશે. દરેક બસ જતા અને આવતાની કુલ 8 (આઠ) ટ્રીપ કરશે. મહિનામાં સરેરાશ 25 દિવસો બસ દોડશે.

પ્રશ્ન.૪ ટૂંકનોંધ લખો: (૧૫)

- (1) ખર્ચ વ્યવસ્થાપનનું મહત્વ
- (2) માલની ઉત્પાદકતા
- (3) પરોક્ષ ખર્ચની ઉત્પાદકતા

અથવા

પ્રશ્ન.૪ ટૂંકનોંધ લખો:

- (1) ખર્ચ વ્યવસ્થાપનના આધારસ્તંભ
- (2) મેનેજમેન્ટ ઓડિટનો વ્યાપ
- (3) ઉત્પાદકતા સુધારવાના ઉપાયો

ENGLISH VERSION

- Que.1 Ram Oil Mill has three departments: Seed Cleaning Department, Oil Crushing Department, and Oil Refining Department. The officers of all three departments submit their accounting reports to the Mill Manager. The Mill Manager submits the accounting report to the Technical Director. The Sales Manager submits the accounting report to the Marketing Director. The Marketing Director, together with the Technical Director, submits the report to the Managing Director. (20)

The following information is obtained from the accounting books of Ram Oil Mill. Based on this information, you are required to prepare Responsibility Accounting Reports for the Managing Director, Marketing Director, Technical Director, and Mill Manager.

Particulars	Estimated (Rs)	Actual (Rs)
Raw Materials	18,00,000	18,90,000
Materials – Oil Crushing Department	2,11,000	1,95,000
Materials – Oil Refining Department	1,80,000	1,90,000
Labour – Seed Cleaning Department	4,20,000	4,50,000
Labour – Oil Crushing Department	1,30,000	1,45,000
Labour – Oil Refining Department	90,000	98,000
Service Cost: Seed Cleaning Department	75,000	70,000
Oil Crushing Department	60,000	63,000
Oil Refining Department	85,000	95,000
Sales Commission	1,07,000	1,00,000
Advertisement Expenses	70,000	70,000
Travelling Expenses	40,000	35,000
Administrative Expenses – Sales Department	3,20,000	3,17,000
Administrative Expenses – Technical Department	90,000	95,000
Administrative Expenses – Marketing Department	65,000	60,000
Administrative Expenses – Managing Director	1,17,000	1,27,000
Administrative Expenses – Mill Manager	1,40,000	1,60,000
Sales	50,00,000	46,00,000

Prepare Responsibility Accounting Reports for:

(1) Managing Director	(3) Technical Director
(2) Marketing Director	(4) Mill Manager

OR

- Que.1 Sarita Company Ltd. produces four products A, B, C and D. Each product can also be sold in the external market. The information for the period July 2026 is as follows:

Particulars	A	B	C	D
Market price per unit (Rs.)	250	230	260	240
Variable cost per unit (Rs.)	200	170	200	140
Labour hours per unit	5	3	2	4
Maximum possible sales in market (units)	3,000	3,000	2,800	2,500

Product D can be transferred to Division H, where the maximum requirement is 3,000 units.

However, if Division H purchases product D from the outside market, it can obtain it at a slightly cheaper price of Rs. 240 per unit.

Determine the transfer price of product D under the following situations:

- (1) When 30,000 labour hours are available.
- (2) When 40,000 labour hours are available.

- Que.2 The following information relates to Process H: (20)

Opening Work-in-Progress 8,000 units costing Rs. 37,600

Degree of completion: Materials: 100% Labour: 60% Overheads: 40%

Units introduced during the process

52,000 units at a cost of Rs. 2,36,000 Labour: Rs. 1,36,800 Overheads: Rs. 89,600

Scrap Units 6,000 units

Degree of completion: Materials: 100% Labour: 90% Overheads: 80%

Closing Work-in-Progress 12,000 units

Degree of completion: Materials: 80% Labour: 70% Overheads: 50%

Additional Information

- Normal loss = 10% of units introduced into the process
- Scrap value = Rs. 3 per unit
- Units completed in Process H are transferred to Process Y

Prepare the following:

(1) Statement of Equivalent Production	(3) Valuation Statement
(2) Cost per Equivalent Unit Statement	(4) Process H Account

OR

Que.2 The following information relates to Product A and Product B of Akash Company Ltd.

Product B is a by-product and normally earns 10% profit on selling price.

Product A is expected to earn 30% profit on selling price.

Particulars	Joint Costs	Separate Costs	
		Product A	Product B
Materials	1,80,000	1,30,000	40,000
Labour	90,000	80,000	25,000
Overheads	70,000	60,000	20,000

Total sales from Product B amount to Rs. 1,50,000.

Prepare:

(1) Production Account of Product A	(3) Statement showing total cost of A and B
(2) Production Account of Product B	(4) Joint Cost Account

Que.3 Meera Company Ltd. operates at 80% capacity, producing and selling 60,000 units at a selling price of Rs. 60 per unit, earning a net profit of Rs. 10 per unit. (15)

The cost structure is as follows:

Direct Material	20.00
Direct Labour	8.00
Factory Overheads	12.00 (75% Variable)
Selling Overheads	10.00 (60% Fixed)

The company plans to produce the same number of units in the coming year, but estimates:

- (1) Fixed costs will increase by 15%
- (2) Direct labour rate will increase by 25%
- (3) Direct material price will increase by 10%
- (4) Selling price cannot be increased
- (5) The company receives an additional order for 12% more production and sales

Required: Recommend the selling price per unit so that the company can earn a profit of Rs. 3,96,000.

OR

Que.3 Patel Transport Company has been allotted a 40 km one-way route to operate buses.

The company owns two buses, each costing Rs. 30,00,000.

The scrap value of each bus is Rs. 1,20,000 and its life is 10 years.

Using the following estimated expenses and details, calculate:

- Cost per passenger-kilometre
- Bus fare per passenger for a one-way journey, assuming 50% profit on fare revenue.

Estimated Expenses

- Insurance per year: 4% of bus cost
- Annual tax per bus: Rs. 48,000
- Garage rent for two buses per month: Rs. 30,000
- Annual repairs per bus: Rs. 96,000
- Driver salary per month: Rs. 20,000
- Conductor salary per month: Rs. 15,000
- Administrative expenses for two buses per month: Rs. 32,000
- Diesel and oil per 100 km: Rs. 2,100

Additional Information

- Each bus carries 50 passengers on average per trip
- Each bus makes 8 round trips per day
- Buses operate 25 days per month

Que.4 Write short note: (15)

(1) Importance of cost management	(3) Indirect cost productivity
(2) Productivity of goods	

OR

Que.4 Write short note:

(1) Pillars of management	(3) Productivity Corrective Actions
(2) Areas of Management Audit	
